

Pressens Faglige Utvalg: Et politisk eller normhåndhevende organ?

Av advokat Bjørn Stordrange og advokatfullmektig Lena Skjold Rafoss
Advokatfirmaet Steenstrup Stordrange DA

Sekretariatet i Presseforbundet har fått en stor og avgjørende rolle når saker behandles i Pressens Faglige Utvalg. Avgjørelsene bygger mer på en politisk enn en normhåndhevende prosess.

Pressens Faglige Utvalg innehar en viktig rolle som klageorgan mot alle medier. Utvalget nyter stor respekt og tillit for deres arbeid med å overvåke og fremme den etiske og faglige standard i norsk presse.

I egenskap av advokat for klager har vi ved flere anledninger hatt gleden av å følge forhandlingene i PFU. I respekt for PFUs viktige rolle, vil vi gjerne formidle noen tanker om utvalgets saksbehandling. Selv om vår empiri er beskjeden, drister vi oss til å påpeke:

1 Sekretariatet bør ikke styre prosessen frem mot en konklusjon

Sekretariatet har i forkant av PFUs møter skrevet et forslag til uttalelse. Når PFU skal behandle en klage, starter drøftelsene med at sekretariatet leser opp innstillingen, som også inneholder forslag til konklusjon/vedtak.

Når det presenteres en konklusjon i forkant, er diskusjonen mer forutinntatt og ikke like åpen, og det skal mer til før noen tørr foreslå en konklusjon i en annen retning. Sekretariatet legger på denne måten uvegerlig stramme bånd og føringer på utvalgets etterfølgende diskusjon. Det kan synes som om utvalgets medlemmer heller vil drøfte formuleringer og finpusse på premissene i vedtaket, fremfor å vurdere alternative innfallsvinkler.

Vi mener at en klage fortjener realitetsbehandling av PFU. Diskusjonen og behandlingen av klagen kunne kanskje blitt mer reell og interessant dersom PFU for eksempel hadde gjennomført en totrinnsbehandling av klagen. Først kunne utvalget drøftet saken på et fritt grunnlag. Etter at utvalget hadde konkludert, kunne sekretariatet utformet et utkast til uttalelse, som igjen kunne blitt behandlet og vedtatt av utvalget på et senere møte.

2 Argumentasjonen bør være mer normbundet

Drøftelsene i PFU bærer ikke preg av at utvalget håndhever normer. I stedet argumenterer medlemmene ut fra hva de selv synes etter en fri, politisk vurdering.

For oss jurister er dette en underlig tilnærming.

Pressens Faglige Utvalg håndhever presseetiske regler. Dette er en form for rettslige normer, selv om de inneholder en god del skjønsmessige og standardpregede bestemmelser.

Når klager har påstått brudd på konkrete bestemmelser, ville vi forvente at utvalget tok utgangspunkt i normen, for deretter å anvende normen på det faktum man legger til grunn. Uenighet mellom medlemmene vil da komme til syne dels i hvordan en presseetisk regel tolkes, og dels i hvilket faktum man finner bevist.

På vegne av klager hadde vi i en sak tatt opp en rekke enkeltheter, og anført totalt syv brudd på ulike presseetiske regler. Vi opplevde da at PFU drøftet og konkluderte over alle spørsmål under ett, i stedet for å ta utgangspunkt i de enkelte anførte regelbrudd. Alle anførselene og påståtte regelbrudd ble dermed ikke vurdert.

Forleden opplevde vi i en annen sak at PFU ikke tok konkret stilling til de regelbruddene vi hadde anført. I stedet stod det i uttalelsen at pressedekningen i hvert fall ikke var i strid med Vær Varsom-plakaten punkt 4-14 om samtidig imøtegåelse. Vi hadde dog aldri anført at forholdet utgjorde et brudd på denne normen, men derimot på en rekke andre presseetiske normer, herunder krav til identifisering og saklighet.

Saksbehandlingen i begge disse tilfellene er utilfredsstillende for klagerne.

En mer normbundet drøftelse vil styrke forutberegneligheten, og medføre at de enkelte avgjørelser i PFU kan få en prejudikatverdi for fremtiden.

Sekretariatets rolle kan for eksempel være å gi en kort oversikt over tidligere uttalelser i sammenlignbare saker. Utvalget ville da hatt et bedre og mer saklig grunnlag for å først tolke den presseetiske regelen, for deretter å vurdere om det foreligger et konkret regelbrudd i den aktuelle saken.

3 Det bør gis anledning til muntlige forhandlinger

Uttalelsene fra PFU er kun basert på en vurdering av skriftlige klager og tilsvar.

Til sammenligning er vi jurister vant til en stor grad av muntlighet i domstolene. Muntlig presentasjon, argumentasjon og kontradiksjon bidrar erfaringsmessig til å klargjøre problemstillinger og bedre avgjørelsesgrunnlaget.

Vi foreslår derfor at PFU, i hvert fall i viktige og prinsipielle saker, kan åpne for muntlige forhandlinger, hvor partene inviteres til å legge frem sine syn direkte for utvalget.

Muntlige forhandlinger vil nok trolig også føre til en økt interesse for og åpenhet omkring PFUs rolle, samt styrke etterlevelsen av dets uttalelser.

4 Det bør stilles klare krav til medlemmenes habilitet

Før en sak tas under behandling ved de alminnelige domstolene, blir partene spurt om de har innsigelser mot rettens sammensetning. Vi savner en tilsvarende prosedyre i forkant av behandlingen i PFU.

Formålet med habilitetsregler er å styrke tilliten til saksbehandlingen og til at avgjørelsene som fattes er saklige og riktige.

Det fremgår riktignok av PFUs vedtekter at et medlem vil være inhabil når særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans/hennes upartiskhet.

I den forbindelse er det etter vårt syn naturlig at medlemmene selv vurderer dette, men at også partene på forhånd spørres om de har habilitetsinnsigelser. I dag får klagerne ikke opplyst på forhånd hvem som skal behandle klagen, og ei heller gitt anledning til å eventuelt kommentere sammensetningen.

I en sak vi nylig hadde til behandling, hadde tre av medlemmene fra pressen viderepublisert den innklagede artikkelen i egne medier. Det kan da etter vår oppfatning være betenkelig om de evner å opptre upartisk. Vi stiller i denne forbindelse også spørsmålsteget ved sekretariatets offentlige uttalelser om vurderingen av konkrete saker før de er tatt under behandling.

5 Det bør sondres mellom prinsipielle og mer trivielle saker

Ifølge PFUs egen statistikk, behandlet utvalget 156 klager i løpet av de første seks månedene i 2009. Utvalget behandler ca 12-13 saker på hvert av de månedlige møtene. Forutsatt at et møte varer i seks timer, har utvalget i snitt kun en halvtime til å vurdere hver enkelt klage.

På denne bakgrunn mener vi at utvalget i enda større grad bør sondre mellom prinsipp saker og trivialia ut over den siling som i dag skjer gjennom sekretariatet.

Trivielle klager behøver kanskje ikke behandles av et samlet utvalg, men kan for eksempel vurderes av en mindre avdeling innenfor utvalget.

Utvalget bør som helhet ha bedre tid og mulighet til å behandle viktige prinsipp saker i større bredde, gjerne i muntlig form. På den måten kan drøftelsene bli mer helhetlige og alle anførselene kan gjennomgås.

Også dette vil være et tiltak som kan styrke forutberegneligheten og underbygge PFUs rolle som normpresiserende organ.

* * * * *

Artikkelen er hentet fra Dagens Næringsliv onsdag 23. september 2009.